

Nr 281.

Godkänd av första kammaren den 16 maj 1944.

Godkänd av andra kammaren den 16 maj 1944.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1944/45 till förbättrande av bostadsförhållandena m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(Statsutskottets utlåtande nr 126.)

Till KONUNGEN.

1:o) **Statens byggnadslånebyrå: Avlöningar. Statens byggnadslånebyrå: Omkostnader.** I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln (punkterna 19 och 20 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 januari 1944) föreslagit riksdagen att under rubriken Statens byggnadslånebyrå för budgetåret 1944/45 såsom förslagsanslag anvisa till Avlöningar 735 000 kronor och till Omkostnader 225 000 kronor.

Enligt vad riksdagen inhämtat har byggnadslånebyråns arbetsbalans visat en avsevärd stegring sedan hösten 1943. Vid slutet av februari 1944 uppgick antalet icke behandlade tertiärlåneärenden till 2 000. Riksdagens vederbörande utskott har även vid behandlingen av ifrågavarande ärende tagit del av framställningar från byggnadslånebyrån till Kungl. Maj:t om tillfällig förstärkning av byråns personal för successiv avarbetning av balansen under loppet av innevarande kalenderår. Med hänsyn till rådande förhållanden har riksdagen för sin del funnit ett ofrånkomligt behov av dylika åtgärder föreligga. Numera har även Kungl. Maj:t i ett den 24 mars 1944 dagtecknat beslut för innevarande budgetår medgivit överskridande av såväl den i avlöningsstaten för byrån upptagna anslagsposten till ersättningar till kanslipersonal med högst 158 000 kronor som den i omkostnadsstaten upptagna anslagsposten till expenser med högst 30 000 kronor. Av förstärkningen föranledd merkostnad under nästa budgetår torde lämpligen kunna bestridas på motsvarande sätt. Med hänsyn till dess tillfälliga natur synes densamma icke böra föranleda uppräknings av de av Kungl. Maj:t under ifrågavarande förslagsanslag äskade beloppen.

Riksdagens vederbörande utskott har jämväl erhållit en redogörelse för byråns administration och planerade åtgärder till förenkling av densamma. I

likhet med departementschefen förutsätter riksdagen, att byrån, trots sina pressande arbetsuppgifter, ägnar uppmärksamhet åt möjligheterna av rationaliseringar inom den snabbt utbyggda organisationen.

Under återopande av det anförda får riksdagen anmäla, att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1944/45 under femte huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisat dels till *Statens byggnadslånebyrå: Avlöningar* 735 000 kronor, dels ock till *Statens byggnadslånebyrå: Omkostnader* 225 000 kronor.

2:o) **Bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer. Tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet. Tilläggs-lån till viss bostadsbyggnadsverksamhet.** Kungl. Maj:t har (femte huvudtiteln, punkt 21, kapitalbudgeten, bil. 3, punkterna 3, 6 och 7) föreslagit riksdagen att dels godkänna av föredragande departementschefen förordad jämkning i grunderna för hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer, dels till Hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer för budgetåret 1944/45 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 7 000 000 kronor, dels till Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer för samma budgetår under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 30 000 000 kronor, dels medgiva, att det för budgetåret 1940/41 under fonden för låneunderstöd anvisade reservationsanslaget till Lån för stöd-jande av bostadsproduktionen i vissa orter må disponeras enligt de grunder, som gälla för dispositionen av tertiärlånemedel, samt att förefintlig reservation å nämnda anslag må överföras till tertiärlåneanslaget, dels ock under fonden för låneunderstöd för budgetåret 1944/45 såsom investeringsanslag anvisa, till Tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet 80 000 000 kronor och till Tilläggs-lån till viss bostadsbyggnadsverksamhet 42 000 000 kronor.

Byggnadslånebyråns uppskattning av behovet av nya lägenheter — omkring 32 000 för år 1944 och omkring 30 000 för år 1945 — vilken uppskattning ligger till grund för Kungl. Maj:ts förslag, har departementschefen ansett ligga i underkant av behovet och betydligt understiga den i och för sig önskvärda storleken av bostadsproduktionen. Mot bakgrunden av rådande ovisshet om de reala förutsättningarna för bostadsbyggnadsverksamheten, främst beträffande materialtillgången, har departementschefen dock ansett, att nu ifrågavarande anslagsberäkningar kunna grundas på nämnda uppskattning. Därvid har departementschefen framhållit, att om förutsättningar för ett utvidgat bostadsbyggande mot slutet av år 1944 eller början av år 1945 skulle anses föreligga, därav påkallade förslag kunna underställas 1945 års riksdag.

Riksdagen har under hand inhämtat, att efter statsverkspropositionens av-låtande en sådan lättnad inträtt i fråga om materialtillgången, att man redan nu räknar med möjligheten av en väsentligt större bostadsproduktion än den, på vilken anslagsberäkningen grundats. Härav föranledd ökning av medels-behovet torde emellertid kunna tillgodoses genom anslag å allmän beredskaps-stat för nästa budgetår, varom förslag ännu icke förelagts riksdagen.

Grunderna för verksamheten förutsättas i Kungl. Maj:ts förslag skola för-

bliva i huvudsak oförändrade. Endast i ett avseende, nämligen beträffande familjebidragen till mindre bemedlade, barnrika familjer föreslås en ändring. Om stadgade villkor i övrigt äro uppfyllda, skall familjebidrag enligt ändringsförslaget kunna beviljas ej blott familjer i s. k. barnrikehus utan även barnrika familjer, som beredas bostad i med stöd av tertiärlån uppförda fastigheter, tillhöriga kommun eller därmed i lånehänseende jämställt företag. Familjebidrag skall dock i dylika fall utgå endast under förutsättning, att den barnrika familjen kommer i åtnjutande av samma hyra och samma bostadsstandard, som om den varit bosatt i ett barnrikehus av den hittills vanliga typen. Ingår lägenheten i en fastighet, tillhörig en bostadsrättsförening, innebär den angivna förutsättningen bland annat, att kapitalinsats icke skall krävas av barnrikefamiljen, varvid viss kommunal medverkan förutsättes.

Den sålunda föreslagna utvidgningen av verksamheten har riksdagen funnit välbetänkt, helst som densamma är ägnad att befordra en i och för sig önskvärd uppblandning av här ifrågavarande mindre bemedlade bostadsbehövande med andra grupper av medborgare.

Vidkommande frågan om de mindre bemedlades bostadsförsörjning överhuvud vill riksdagen understryka vikten av att åtgärder till nedbringande av bostadskostnaden komma till stånd med minsta möjliga tidsutdräkt. Under avvaktan på statsmakternas beslut i anledning av bostadssociala utredningens emotsedda förslag böra enligt riksdagens mening vederbörande kommuner äga att understödja bostadsbehövande personer på de vägar kommunen finner lämpliga, exempelvis genom nedsättning av tomtpris eller tomtträtsavgäld.

Riksdagen vill även framhålla önskvärdheten av att byggnadslånebyrån och de lokala förmedlingsorganen göra sitt inflytande gällande i fråga om val av hustyper och deras planlösning för åstadkommande av ändamålsenliga bostäder. De hustyper, som hittills mest kommit till användning, synas vara enplanshus med mycket låg takresning. En typ, viken i stället ger vindsutrymme och möjlighet till framtida inredning av ett eller två rum på vinden, är ur många många synpunkter att föredraga, i varje fall på landsbygden. I den mån familjen växer blir tillgången till en dylik utvidgningsmöjlighet av stort värde. Likaså skulle därigenom möjlighet till husrum inom det egna hemmet beredas ägaren även sedan han inträtt i pensionsåldern och hemmet i övrigt övertagits av något av barnen. Merkostnaden för den högre takresningen blir i förhållande till det övriga kubikutrymmet synnerligen obetydlig.

Kungl. Maj:ts anslagsberäkningar förutsätta bland annat, att det för budgetåret 1940/41 anvisade reservationsanslaget till lån för stödjande av bostadsproduktionen i vissa orter skall få tagas i anspråk för utlämnande av tertiärlån. Riksdagen medger, att nämnda beräkningar läggas till grund för nu ifrågavarande medelsanvisning.

Under återopande av vad sålunda anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen

dels godkänt den i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 janu-

ari 1944 förordade jämkningen i grunderna för hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer,

dels medgivit, att det för budgetåret 1940/41 anvisade reservationsanslaget till Lån för stödjande av bostadsproduktionen i vissa orter må disponeras enligt de grunder, som gälla för dispositionen av tertiärlånemedel, samt att förefintlig reservation å nämnda anslag må överföras till tertiärlåneanslaget,

dels ock för budgetåret 1944/45 anvisat till *Hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer* under femte huvudtiteln ett förslagsanslag av 7 000 000 kronor, till *Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer* under statens utlåningsfonder ett investeringsanslag av 30 000 000 kronor, till *Tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet* under fonden för låneunderstöd ett investeringsanslag av 80 000 000 kronor samt till *Tilläggs lån till viss bostadsbyggnadsverksamhet* under fonden för låneunderstöd ett investeringsanslag av 42 000 000 kronor.

3:o) **Bostadsförbättringsverksamheten på landsbygden.** Kungl. Maj:t har (femte huvudtiteln, punkt 22, och kapitalbudgeten, bilaga 3, punkterna 4, 8 och 9, s. 3 och 5) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1944/45 anvisa dels till Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden under femte huvudtiteln ett reservationsanslag av 7 500 000 kronor, dels till Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden under statens utlåningsfonder ett investeringsanslag av 2 700 000 kronor, dels ock såsom investeringsanslag under fonden för låneunderstöd till Lån för uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder 500 000 kronor och till Lån för bostadsförbättringsverksamhet 2 700 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förslag har riksdagen till behandling förehått dels de likalydande motionerna I: 177 och II: 333, vari hemställts, att riksdagen vid behandling av frågan om lån och bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att företaga sådan ändring av hithörande låne- och bidragsregler, vilka möjliggöra bidrag och långivning till gemensamma vatten- och avloppsledningar samt förbättring av vattentäkt, dels ock motionen II: 199, vari hemställts, att riksdagen i samband med behandlingen av punkt 22 i femte huvudtiteln måtte uttala, att vid beviljandet av bidrag för vattentäkt och avlopp egnahemsnämnderna erhålla direktiv att undersöka förutsättningarna för gemensamma brunnar och ledningar, och samtidigt i sin skrivelse till Kungl. Maj:t påkalla en snar utredning om behovet av och möjligheterna för anläggning av gemensamma vattenverk, såväl för dricksvatten som för släckning av eldsvåda, och statens medverkan härtill.

I anledning av yrkandena i de likalydande motionerna I: 177 och II: 333 samt motionen II: 199 vill riksdagen framhålla, att redan gällande bestämmelser öppna viss möjlighet till bidrag och lån till anordnande av för flera fastigheter gemensamma vatten- och avloppsledningar. Såsom fjolårets riksdag framhöll äro emellertid särskilda bestämmelser för de gemensamma företagen av behovet påkallade. Förslag härom ha även numera framlagts

av investeringsutredningen (SOU 1944: 12). Riksdagen förutsätter, att denna fråga snarast möjligt underställes riksdagen.

Vidkommande medelsbehovet vill riksdagen erinra om att fjolårets riksdag anvisade ett belopp av 10 000 000 kronor till förbättringsbidrag utan att samtidigt anvisa medel till nybyggnadslån. Med hänsyn till önskvärdheten av att i den ifrågavarande verksamheten samtidigt ha tillgång till medel för såväl bidrag som lån, må Kungl. Maj:t i enlighet med vad föredragande statsrådet anfört under löpande budgetår kunna medgiva, att frigjorda äldre lånemedel få tagas i anspråk, därest ett behov av nybyggnadslån skulle uppkomma i samband med fördelningen av till förbättringsbidrag anvisade medel.

För nästa budgetår avses att komplettera de anslag, som nu äskas på riksstaten, med medelsanvisning å allmän beredskapsstat. Med hänsyn till det numera inträdda, förbättrade läget i fråga om materialförsörjningen torde skäl föreligga att på beredskapsstaten upptaga anslag med avsevärt högre belopp än dem Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen beräknat skola upptagas å nämnda stat.

Mellan medel, som nu anvisas å riksstaten, å ena sidan, och belopp, som frigjorts i form av förfallna eller annullerade förbättringsbidrag eller som anvisas å allmän beredskapsstat, å andra sidan, kommer att föreligga den skillnaden, att de förra få disponeras i vanlig ordning medan användningen av de senare är avsedd att bli beroende av Kungl. Maj:ts prövning av det allmänna läget. Riksdagen vill i detta sammanhang erinra om att byggnadstillstånd enligt 2 § lagen den 30 juni 1943 om tillståndstvång för byggnadsarbete genom Kungl. Maj:ts beslut den 14 april 1944 meddelats för utförande av sådana statsunderstödda bostadsförbättringsföretag, för vilkas utförande dylikt tillstånd erfordras enligt gällande föreskrifter. Beslutet avser alla bostadsförbättringsföretag, för vilka förbättringsbidrag, nybyggnadslån eller förbättringslån beviljats eller avses att beviljas, oavsett den tidpunkt, då medlen ställts till egnahemsnämndernas förfogande. Medan tillstånd enligt lagen om tillståndstvång dessförinnan erfordrats för varje särskilt byggnadsföretag oavsett detsammes storlek, innebär beslutet att nämnda lag praktiskt taget icke längre är gällande för i beslutet avsedda företag. I anslutning till vad sålunda förekommit förutsätter riksdagen, att den omständigheten, att särskilda villkor skola gälla för viss del av de medel, som ställas till förfogande för här ifrågavarande ändamål, ej skall föranleda, att frågan om understöd i varje särskilt fall skall behöva underställas Kungl. Maj:ts prövning. I stället torde Kungl. Maj:t, efter en bedömning av det allmänna läget, ställa belopp till förfogande för vederbörande lokala myndigheter och åt dem överlämna prövningen av de särskilda företagens angelägenhetsgrad.

Under återopande av vad sålunda anförts, får riksdagen, som lagt Kungl. Maj:ts anslagsberäkningar till grund för nu ifrågavarande medelsanvisning, anmäla, att riksdagen för budgetåret 1944/45 anvisat dels till *Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden* under femte huvudtiteln ett reservationsanslag av 7 500 000 kronor, dels till *Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden* under statens utlåningsfonder ett investe-

ringsanslag av 2 700 000 kronor, dels till *Lån till uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder* under fonden för låneunderstöd ett investeringsanslag av 500 000 kronor, dels ock till *Lån till bostadsförbättringsverksamhet* under fonden för låneunderstöd ett investeringsanslag av 2 700 000 kronor.

4:o) **Bidrag till inrättande av pensionärshem.** Kungl. Maj:t har (femte huvudtiteln punkt 23) föreslagit riksdagen att till Bidrag till inrättande av pensionärshem för budgetåret 1944/45 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förslag har riksdagen förehaft dels motionen II: 19, vari hemställts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om sådan ändring av gällande författning angående statsbidrag för anordnande av pensionärshem, att statsbidrag, på sätt i motionen angivits, framdeles kunna utgå även till pensionärsbostäder inrymda i enskilda hyreshus av egnahemstyp, dels ock motionen II: 110, vari hemställts, att riksdagen måtte för ifrågasvarande ändamål anvisa 6 000 000 kronor.

I anledning av motionen II: 19 har styrelsen för svenska landskommunernas förbund till riksdagens vederbörande utskott inkommit med ett den 26 februari 1944 dagtecknat yttrande, vilket fogats såsom bilaga till statsutskottets utlåtande nr 126.

Riksdagen får erinra om att det för löpande budgetår anvisade anslaget å 4 000 000 kronor visat sig vara för lågt beräknat. För att undvika ett avbrott i bidragsgivningen till pensionärshemmen har innevarande riksdag anvisat ett tilläggsanslag av 2 000 000 kronor. Med anledning av det i motionen II: 110 väckta förslaget om anvisande av 6 000 000 kronor för nästa budgetår har riksdagens vederbörande utskott under hand inhämtat upplysningar från statens byggnadslånebyrå rörande ansökningarna om bidrag från anslaget. Därav framgår, att byrån under tiden till och med den 25 mars 1944 tillstyrkt bidrag i sådan omfattning, att endast ett belopp av 323 695 kronor då kvarstod odisponerat. Samtidigt förelåg av byrån ännu icke behandlade bidragsansökningar, avseende ett belopp av tillhoppa 1 634 925 kronor. Antages att bidrag under den därefter återstående delen av innevarande budgetår sökes i ungefär samma omfattning som under motsvarande tid förra året, skulle vid budgetårsskiftet föreligga ett icke täckt bidragsbehov om cirka 3 300 000 kronor.

Då med hänsyn till dessa upplysningar måste befaras, att det av Kungl. Maj:t äskade beloppet av 4 000 000 kronor icke täcker bidragsbehovet för längre tid än till hösten 1944, har riksdagen funnit sig böra bifalla ifrågasvarande motion.

Vidkommande motionen II: 19 har riksdagen icke kunnat undgå hysa vissa farhågor för att inrättande av pensionärsbostäder i enskilda hyreshus av egnahemstyp kommer att möta vissa praktiska svårigheter. Med hänsyn emellertid till vad motionären anfört och innehållet i styrelsens för landskommunernas förbund ovannämnda skrivelse har riksdagen emellertid funnit en utredning av frågan om anordnande av pensionärsbostäder på landsbygden böra komma till stånd.

Under åberopande av vad sålunda anförts får riksdagen dels anmäla, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen II: 110 till *Bidrag till inrättande av pensionärshem* för budgetåret 1944/45 under femte huvudtiteln anvisat ett reservationsanslag av 6 000 000 kronor, dels ock hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning av frågan om anordnande av pensionärsbostäder på landsbygden.

Stockholm den 16 maj 1944.

Med undersätlig vördnad.